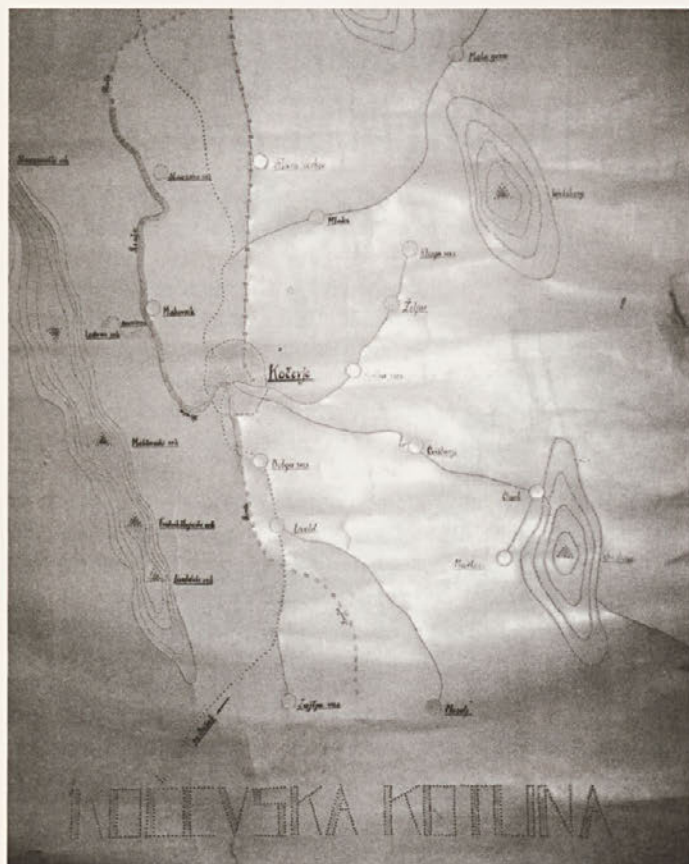

Tipni zemljevid v Kleinovi tehniki z Zavoda za slepo deco Kočevje, trideseta leta 20. stoletja. Foto: Saša Poljak.

Strokovni članek / 1.04

*Aña Mlinar, Ksenija Petrić,
Dušan Strgar, Dušan Štepec*

KRATKO POROČILO IN UGOTOVITVE 3. SIMPOZIJA ETNOLOGOV KONSERVATORJEV SLOVENIJE IN HRVAŠKE – SEK III (BREŽICE, 12., 13. IN 14. JUNIJA 2002)

Letos smo člani organizacijskega odbora SEK III uspešno spravili pod streho tretji simpozij slovenskih in hrvaških etnologov konservatorjev, ki je potekal med 12. in 14. junijem v Posavskem muzeju Brežice. Med pripravo dnevnega reda smo se zopet znašli pred dejstvom, da finančne podpore pristojnega ministrstva ne bo in si bo treba tudi pri organiziranju tokratnega simpozija pomagati z izkušnjami in iznajdljivostjo, predvsem pa z veliko entuziazma. Že pri pripravah smo se strinjali, da je treba simpozij osredotočiti na eno oziroma največ dve temi in ju poskušati osvetliti z več

zornih kotov, pri čemer bo možno priti do ustreznih odgovorov. Hkrati smo si zastavili nalogo, da izberemo takšno temo, ki bi bila zanimiva za najširši krog strokovnjakov s področja varstva kulturne dediščine, saj se zavedamo, da obravnavanje in reševanje vprašanj v samo eni stroki ne prinaša tehtnejših rezultatov in se je nujno lotevati tovrstnih strokovnih srečanj interdisciplinarno.

Zaradi omenjenega je organizacijski odbor sklenil poudariti dva problemska sklopa, za katera smo menili, da sta pereča in bi jima bilo treba nameniti ustrezno strokovno pozornost. To sta delo konservatorja in kustosa ter njuno sodelovanje in lesena stavbna dediščina – proučevanje, posegi, metode in zaščita lesa. Hkrati smo menili, da sta sklopa dovolj široka (na teoretski in praktični ravni) in zahtevata interdisciplinarno sodelovanje strokovnjakov. Ob konservatorjih, kustosih in restavratorjih, ki delamo na področju varstva premične in nepremične kulturne dediščine, so predavali tudi profesorji z oddelkov obeh filozofskih fakultet in fakultet za arhitekturo, ljubljanskega gozdarskega inštituta, zagrebške gozdarske fakultete ter srednje gradbene, geodetske in ekonomske šole. Na simpoziju je bilo predstavljenih 21 referatov. Tisti iz prvega sklopa so se dotikali teoretičnih vprašanj (dr. Tomislav Šola, Putujući kustosi ili razumijevanje posla kao razumijevanje poslanja; dr. Ivo Maroević, Kulturna baština u ruralnom prostoru između kustosa i konservatora; dr. Vito Hazler, Interdisciplinarnost spomeniškega varstva) in vprašanj, ki so povezana z delom konservatorja in kustosa neposredno v praksi (mag. Jože Hudales, Kavčnikova domačija – teoretična načela konservatorja in kustosa, aplikacije, kompromisi, napake; dr. Ljubo Lah, Muzej na prostem in »in situ« varovana dediščina; Zvezdana Antoš, Iz iskustva kustosa etnologa na terenskom izraživanju; Eda Belingar, Primeri in izkušnje sodelovanja konservatorja in kustosa /Jakopinov skedenj, Jurijeva štala v Škocjanu in Slamčeva hiša v Pliskovici; Ana Mlinar, Privatne etnografske zbirke kao kulturno dobro – konservatorski aspekt; Ida Vranić in Zdravko Živković, Uredjenje i prezentacija Jurlinovihi dvora u Primoštenu). V drugem delu pa so bili predstavljeni referati, s katerimi so avtorji poskušali s različnih zornih kotov osvetliti vprašanje ohranjanja in varstva lesene stavbne dediščine (Elizabeta Benko Mächtigt, Ogroženost in zaščita lesa; Ksenija Petrić, Problem zaštite i očuvanja konstrukcija i elemenata povijesnih građevina izvedenih u drvetu; dr. Tom Levanić, Dendrokronologija v službi varovanja naravne in kulturne dediščine; dr. Jelena Trajković, Radionice konzervacije drva – iskustva iz Norveške /biološka oštećenja drva i njegova zaštita; Elena Simeonov, Stavbna dediščina in njena obnova – tesarska dela; doc. Ljubomir Mišević, Izraživanje drvene urbane arhitekture Zagreba; mag. Ksenija Marković, Tradicijsko drveno graditeljstvo Zagrebačke županije; Damjana Pediček - Terseglav in Pater Mali, Prenova lesenega dela »Dolinčkove« hiše v Dolu pri Sori; dr. Branko Djaković in Anita Paun - Gadža, O ruralnom tradicijskom graditeljstvu Hrvatskoga Zagorja s posebnim osvrtom na »melin« /vodenicu; Andrejka Ščukovt, Lesene kašče v Posočju; Jasna Bartoniček, Drvena kapela svetog Ivana Krstitelja u staroj Drenčini; Andreja Bahar Muršič in dr. Rajko Muršič, Gokajama in Kazanava – primeri varovanja lesenih stavbne kulturne dediščine na Japonskem). Po predavanjih je potekala vodena in dinamična razprava ter potrdila pravilno odločitev organizacijskega odbora pri izbiri tem. Že tretjič se je namreč potrdilo, da simpozij ni namenjen le etnologom konservatorjem, temveč širšemu krogu strokovnjakov, ki se ukvarjajo z varstvom kulturne dediščine. Simpozij smo sklenili s strokovno ekskurzijo na Bizeljsko. Ogledali smo si etnografsko zbirko Marije Sušnik, Najgerjevo repnico in Kovačičevo hišo, na koncu pa se ustavili v Artičah, kjer je bila predstavitev poteka obnovitvenih del na Banovi domačiji.

Zaključek simpozija s predstavitvijo obnove Banove domačije v Artičah. Fototeka ZVKD OE Novo mesto.

Na podlagi 21 referatov in razprav, v katerih je sodelovalo več kot 30 strokovnjakov, navajamo naslednje sklepe simpozija:

1. Premična in nepremična kulturna dediščina, s katero se ukvarjamo konservatorji in kustosi etnologi, pomeni najbolj ogrožen del kulturne dediščine, zaradi tega je potrebna večja skrb pri njenem varovanju tako v Sloveniji kot na Hrvaškem.
2. Ugotavljamo, da so standardi strokovnega dela v spomeniško-varstveni službi nedodelani, in menimo, da jih mora dopolniti stroka sama. Vodstvo službe v obeh državah pozivamo, da ustanovi svojo strokovno skupino, ki bo dopolnila zdajšnje standarde ali pripravila nove.
3. Ugotavljamo očitno pomanjkanje izobraževanja v konservatorski stroki, zato je treba znova dati pobudo za do- in podiplomski študij konservatorstva. Predlagamo, da vodstvo spomeniške službe v sodelovanju s konservatorskim društvom (ki ga je v Hrvaški treba šele ustanoviti) pripravi predlog za uvedbo ustreznega študija ter o tem obvesti in na to opozori pristojna ministrstva (Ministrstvo za kulturo, Ministrstvo za šolstvo, znanost in šport, Ministrstvo za znanost in tehnologijo). Poleg tega opozarjamo vodstvo službe na potrebo po organiziranju interdisciplinarnih delavnic in tečajev, ki naj bodo sestavni del rednega izobraževanja zaposlenih na področju varstva kulturne dediščine.
4. Ugotavljamo pomanjkanje gradbenih tehnikov, arhitektov in etnologov v spomeniški službi (v Hrvaški na petih konservatorskih oddelkih sploh nimajo etnologa), ki bi se ukvarjali z izdelavo arhitekturnih posnetkov in pripravo druge arhivske dokumentacije nepremične etnološke dediščine. Poleg tega zdajšnja zakonodaja zahteva od zaposlenih vse več priprav strokovnih zasnov za prostorske akte, noveliranja odločb o varstvu spomenikov, prilagajanja novi zakonodaji, poznavanja upravnih postopkov, prenovitvenih akcij, kar je s tako majhnim številom arhitektov in etnologov težko ali skoraj nemogoče uresničiti.
5. Ugotavljamo, da je potrebno večje in bolj sistematično sodelovanje med konservatorji in kustosi na terenu, saj smo oboji »dediščinski strokovnjaki«. S sodelovanjem konservatorja in kustosa je treba ob varovanju »in situ« spodbujati ustanavljanje muzejev na prostem in ekomuzejev, saj v njih ohranjamo stavbe, predmete, običaje, rokodelstvo, krajino in na splošno identiteto kraja. Ob tem se v njih praviloma zaposlujejo domačini, ki so pomemben člen v ohranjanju dediščine, njene kulturne funkcije in same turistične ponudbe.
6. Pri ohranjanju, zaščiti in predstavitvi etnografskih zbirk na terenu, ki so ali bodo razglašene za kulturni spomenik ali so

njegov sestavni del, je potrebno skupno delo konservatorja, kustosa in restavratorja. Predlagamo, da se pri osrednjem etnografskem ali pokrajinskih muzejih organizirajo ekipe za delo na terenu v sodelovanju z odgovornim konservatorjem.

7. Ugotavljamo, da je ohranjena in evidentirana kulturna dediščina pomemben del kulturne identitete vsakega naroda in ima veliko vlogo v zaščiti pred zdajšnjo globalizacijo. Zato je potrebna boljša uskladitev med Ministrstvom za okolje in prostor ter Ministrstvom za kulturo. Konservator je zaščitnik nepremičnih kulturnih spomenikov, kulturne dediščine, poznavalec prostorskih vrednosti in skrbi za ohranjanje prostora v celoti (geomorfoloških, krajinskih, ambientalnih značilnosti naselij ...). S svojim znanjem lahko aktivno sodeluje pri ustvarjanju razmer celostnega razvoja.
8. Ugotavljamo, da se les kot gradbeni material preveč korenito zamenjuje in se ne spoštujejo konservatorska načela (maksimalno ohranjanje, preglednost in reverzibilnost posegov ...) pri lesnih konstrukcijah, stavbnem pohištvi, detajlih in drugem.
9. Ugotavljamo, da nobeno resno delo ne bi smelo zanemarjati ugotovitev in sklepov drugih strokovnjakov, ki delajo na področju varovanja kulturne dediščine, razvijajo metode za varovanje in posege v dediščino ali pa se ukvarjajo s proučevanjem tradicionalnih materialov. Metoda dela na lesenih konstrukcijah mora biti naslednja: v sodelovanju z drugimi strokami, ki se ukvarjajo z lesom (Restavratorski center, Gozdarski inštitut – dendrokronološke raziskave, Zavod za raziskavo materiala in konstrukcij, Zavod za gradbeništvo ...), je treba raziskati razmere (arhitekturni posnetek, statična presoja, opredelitev stopnje poškodovanosti, identifikacija lesa ...) in pripraviti konservatorski program z natančno določitvijo vrste in zaporedja posegov.
10. Ugotavljamo, da se trenutno pri varstvu lesene kulturne dediščine še vedno najpogosteje uporabljajo industrijska kemična sreds-

Pogostitev ob zaključku simpozija. Fototeka ZVKD OE Novo mesto.

Konservatorica Damjana Pediček Terseglav pri predstavitvi referata. Fototeka ZVKD OE Novo mesto.

tva kljub vedenju, da so za dobro zaščito lesa potrebni nekateri predhodni ukrepi (izoliranje temeljev, drenaža, vzdrževanje streh, odvajanje meteornih vod, izbira pravilne vrste lesa, ki je posekan v pravem časovnem obdobju, posušen in pravilno obdelan ...). Prav tako ugotavljamo, da zagovarjamo tiste interpolacije, ki so nujno potrebne, te se umetno ne patinirajo in kemijsko ne zaščitijo z industrijskimi kemičnimi sredstvi. Dotrajan les naj se preprosto zamenja z lesom enake vrste in obdelave.

Tradicionalnih načinov zaščite lesa ne poznamo dovolj dobro. Znanstvenoraziskovalnim ustanovam, ki se ukvarjajo z raziskavo lesa, dajemo pobudo, da v sodelovanju s konservatorsko in restavratsko stroko ter kemično industrijo del svojih raziskav usmerijo tudi na to področje. Svoje ugotovitve naj predstavijo stroki in javnosti.

11. Ugotavljamo, da niso določena merila za izbiro izvajalcev za posege na kulturni dediščini. Ministrstvu za kulturo predlagamo, naj v sodelovanju s spomeniško službo čim prej pripravi pravilnik za izdajo dovoljenj (licenc) za delo na dediščini.
12. Ugotavljamo, da pri prenovi lesene stavbne dediščine ni dovolj usposobljenih mojstrov tradicionalnih obrti. Zato predlagamo, da se v programih srednjih poklicnih šol nameni več pozornosti znanju in spretnosti tradicionalnih obrti. Nekajkrat na leto naj se organizirajo konservatorski seminarji, ki bi jih vodili konservatorji z referencami oziroma konservatorji z večletnimi izkušnjami.
13. Ugotavljamo, da na terenu potekajo različne raziskovalne dejavnosti v zvezi s kulturno dediščino brez vednosti pristojnih služb. Organizatorji raziskovalnih taborov, na katerih se raziskuje premična in nepremična kulturna dediščina, morajo po zakonu o teh dejavnostih obvestiti pristojno spomeniškovarstveno službo in muzej.
14. V vaseh in mestih, kjer je gradnja v lesu tradicija, je treba spodbujati tovrstno novo gradnjo že v prostorskih dokumentih (prostorski plani, PUP ...), saj to pomeni nadaljevanje tradicije, kar je lahko hkrati podpora in prispevek k ozaveščanju o pomenu ohranjanja lesene nepremične dediščine. Predlagamo, da tudi Fakulteta za arhitekturo poučuje študente o nepremični kulturni dediščini in prihodnje arhitekto usmerja k projektiranju takšne arhitekture, ki bo v skladu z regionalno stavbno tipologijo.
15. O ugotovitvah simpozija in kadrovskih vprašanjih je treba obveščati nadrejene v službi, odgovorne ustanove in javnost.
16. Ugotavljamo, da so dosedanja SEK koristni za stroko ter varovanje nepremične in premične kulturne dediščine in da obstaja še veliko strokovnih vprašanj, zato pričakujemo nadaljnjo moralno in finančno podporo obeh ministrstev za kulturo in vodstva naših služb pri organizaciji simpozija in izdaji zbornika.

Drugi članki in sestavki / 1.25

Matej Kodrič

MED OBLAKI PRIHODNOSTI

Muzej prihodnosti, o katerem nameravam pisati v nadaljevanju, ni sakraliziran prostor in v njem ljudje ne šepetajo. Muzej ne predstavlja zgodovine elitizmov, kolonializmov, rasizmov, seksizmov in drugih »-izmov« iz preteklosti. Nič ni balzamiranega in namenjen je vsem starostnim skupinam. Ni prostor z objekti, ki jim daje status patina starosti. Ni sterilni, ne časti lastništva objekta – in vendar je muzej.

Konceptualna relacija med klasičnim muzejem in muzejem prihodnosti je kar velika. Ponujeno muzejsko storitev sem doživel kot razkošno izkušnjo, seveda s primerno ceno. Z vstopnico sem kupil čas inovativne in didaktične zabave, podprte z najsodobnejšimi komunikacijskimi tehnologijami. Za nekaj ur sem izginil v prihodnost.

Od odprtja v septembru 1996 pomeni nad Donavo visoko dvignjena sodobna steklena konstrukcija Centra Ars Electronica prepoznavni simbol in nakazuje smer razvoja mesta Linza v 21. stoletje. Center Ars Electronica alias muzej prihodnosti ne ohranja zgodovine, temveč napoveduje prihodnost. Namesto da bi ohranjali materialno preteklost, se tu ukvarjajo s tehnologijo prihodnjih generacij, ki jo predstavijo vsem starostnim skupinam, tudi sodobno nepismenim, preprosto in zabavno.

Vzlet

Ob nakupu vstopnice dobi obiskovalec papirno zapestnico z magnetnim zapisom časa vstopa. Predvverje vstopanja v deželo prihajajočih tehnologij zaznamujeta dva primera ekstremne skupno-

Iz arhiva Centra Ars Electronica (www.aec.at/press/press.html)